

Det svenska välfärdsexperimentet

Foto: iStock.

I höst ger Oxford University Press ut boken *Privatizing Welfare Services – Lessons from the Swedish Experiment* av IFN-forskarna Mårten Blix och Henrik Jordahl. Boken är ett sätt att presentera forskning om en mycket omdebatterad fråga.

– Vi har skrivit boken för att välfärdssektorn är viktig för människor och samtidigt är åsikterna starka om det här området, utan att kunskaperna för den skull alltid är lika djupa, säger Henrik Jordahl. Han berättar att det under senare år kommit mycket ny forskning och nya utredningar, något som han och kollegan Mårten Blix ville sammanställa och göra tillgängligt både i Sverige och utomlands.

– Att klara välfärdsuppdraget är något som diskuteras över hela världen, i stort sett alla demokratier är intresserade av hur man ska klara kostnaderna för den åldrande befolkningen, säger Mårten Blix och förklarar att boken är ett sätt att dra lärdomar av hur processen sett ut i Sverige. Vad som är ganska känt utomlands är att Sverige är ett land som har en omfattande skattefinansierad välfärd, förklarar Mårten Blix och tillägger att det är mindre känt att en stor del av dessa tjänster utförs i privat regi och dessutom av vinstdrivande företag.

Mårten Blix och Henrik Jordahl. Foto: Karl Gabor.

Mårten Blix är fil.dr i nationalekonomi från Stockholms universitet och var tidigare sekreterare i Framtidskommissionen. Han har även arbetat i olika chefspositioner på Riksbanken och på Finansdepartementet, samt varit expert vid Europeiska centralbanken (ECB).

Henrik Jordahl är professor i nationalekonomi vid Örebro universitet. På IFN leder han forskningsprogrammet Tjänstesektorns ekonomi. Han är affilierad till UCFS vid Uppsala universitet och till de internationella forskarnätverken CESifo och IZA.

Global Award 2020 till John Haltiwanger

Foto: University of Maryland.

Global Award for Entrepreneurship Research

2020 års Global Award tilldelas professor John Haltiwanger, University of Maryland, USA. Haltiwanger får priset för sin banbrytande forskning om hur jobb omsätts, om produktivitetstillväxt och entreprenöriella företags roll för ekonomisk utveckling.

Hans forskning visar bland annat att jobben inom tillverkningsindustrin främst finns hos stora och mogna företag, tvärtom vad som tidigare ansetts. Det är också mer troligt att dessa jobb finns kvar på sikt än jobb som skapas i små och medelstora företag. De jobb som skapas i mindre företag, skapas framför allt under företagets första år, då det gäller att vinna eller försvinna, så kallad *up-or-out*-dynamik, visar Haltiwangers forskning.

Magnus Henrekson, vd för IFN, har under 20 års tid forskat inom samma fält som Haltiwanger och särskilt intresserat sig för hur och under vilka betingelser innovationer och lovande idéer omsätts i växande företag.

– **På vilket sätt har Haltiwanger påverkat entreprenörsförsökningen, skulle du säga?**

– Genom att övertygande visa att det för att skapa ytterligare ett jobb netto i ekonomin så måste det skapas fem–sex jobb brutto, eftersom tillväxt till största delen handlar om att resurser flyttas över från mindre effektiva till mer effektiva företag inom samma bransch.

– **På vilket sätt har du själv haft nytta av Haltiwangers resultat?**

– Dels forskade jag intensivt tillsammans med hans samarbetskollega Steven Davis under 1990-talet och början av 2000-talet, dels kom de insikter jag fick från Davis och Haltiwangers forskning att prägla min policyanalys.

– **Vad finns det för policy slutsatser att dra av Haltiwangers forskning?**

– Ekonomisk tillväxt handlar i väldigt liten utsträckning om att göra mer av samma sak på ungefär samma sätt som tidigare. I stället handlar det dels om att åstadkomma mer på ett effektivare sätt och detta kräver ofta framväxt av nya företag som konkurrerar ut de gamla eller tvingar de gamla till anpassning, dels om att viktiga behov tillfredsställs på nya, mer effektiva och mindre resurskrävande sätt. Detta kräver en bred palett av åtgärder som underlättar sådana välbefinnande förändringar.

– **Idag finns entreprenörsforskning på de flesta svenska universitet och högskolor, men det har inte alltid haft den självklara platsen inom akademien. På vilket sätt lyfter ett pris som Global Award upp detta fälts betydelse?**

– Entreprenörsforskning är ofta disciplinöverskridande och riskerar därför att behandlas styvmoderligt trots entreprenörsfältets enorma betydelse för välbefinnandeutvecklingen. Ett sånt här pris kan bidra till att minska den risken och sätta fokus på detta viktiga forskningsområde.

Global Award for Entrepreneurship Research är det världsledande priset inom entreprenörsförsökningen. Det delas ut av Entreprenörsforum och IFN. Prisets sponsor är Lars Backsell. Pristagaren får 100 000 euro och statyetten "Guds hand" av Carl Milles. Priset delas ut vid en ceremoni i Stockholm den 11 maj.

Therese Nilsson vid poddinspelning.

Skolreformer för 20-talet?

Hur kan svenska skolreformer från 1930-och 40-talens skola vara relevanta för svenskt 2020-tal? Det är ämnet för senaste avsnittet av IFN-podden där Therese Nilsson intervjuas om studien "The Long-Term Effects of Long Terms – Compulsory Schooling Reforms in Sweden" som nu under våren även blir en SNS-rapport.

Tillsammans med Martin Fischer från Karolinska Institutet och affilierad till IFN och Martin Karlsson och Nina Schwarz, Universitetet i Duisburg-Essen, har hon jämfört två historiska skolreformer. Förlängda terminer ledde till högre lön och högre pension, framför allt för kvinnor. Vad kan man dra för policy slutsatser som har bäring på dagens utmaningar inom utbildningsområdet? IFN-podden finns där poddar finns och även på www.ifn.se.

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Andreas Bergh och Christian Bjørnskov, "Does Big Government Hurt Growth Less in High-Trust Countries?". *Contemporary Economic Policy*.

Länder med hög social tillit, där människor i hög utsträckning instämmer i påståendet att man kan lita på människor i allmänhet, åtnjuter flera fördelar. Hög tillit främjar den ekonomiska utvecklingen och gör det lättare att få generösa välfärdssystem att fungera. Betyder detta att länder med hög tillit är skyddade från de negativa effekterna av en stor offentlig statsmakt som dokumenterats i andra studier? I denna uppsats visas att så inte är fallet.

W. Mark Brown, **Shon Ferguson** och Crina Viju, "Farm Size, Technology Adoption and Agricultural Trade Reform: Evidence from Canada". *Journal of Agricultural Economics*.

1995 avskaffade den kanadensiska staten subventioner för export med järnväg av jordbruksprodukter. Reformen ledde till en ökad konkurrens, där bönder fick mindre betalt för sina produkter. Denna studie visar att påfrestningen också ledde till att nya tekniker för utsäde slog igenom i en snabbare takt på större bondgårdar.

Malin Gardberg, Fredrik Heyman, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson, "Digitization-Based Automation and Occupational Dynamics". *Economics Letters*.

Denna studie granskar hur automatisering påverkat vilka yrken som minskat eller ökat i omfattning. Andelen sysselsatta i yrken med hög risk för automatisering har minskat under åren 1996–2013, både totalt i svenskt näringsliv men även inom företag. Den anställdas utbildning dämpar dock risken för att drabbas negativt av automatisering.

Niklas Elert och Magnus Henrekson, "Collaborative Innovation Blocs and Antifragility". *Journal of Institutional Economics*.

Forskarna menar att teorin om innovativa samarbetsblock är ett värdefullt verktyg för forskare inom institutionell och evolutionär ekonomi, eftersom innovationsprocesser kräver olika färdigheter som måste kombineras. Teorin ger dessutom policyrekommendationer som kan få ekonomin att utvecklas väl också i kärva ekonomiska tider.

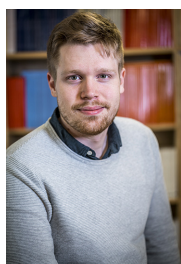
Niclas Berggren och Jerg Gutmann, "Securing Personal Freedom through Institutions: The Role of Electoral Democracy and Judicial Independence". *European Journal of Law and Economics*.

Personlig frihet – att kunna leva sitt liv utifrån egna preferenser – lockar människor i hela världen. Men i vilken typ av samhälle frodas personlig frihet? I denna studie finner vi att rättssystemets oberoende är robust och positivt relaterat till personlig frihet, medan sambandet med demokrati är betydligt svagare.

Dagmar Müller.

Dagmar Müller är ny affilierad forskare. Hon är för närvarande doktorand i nationalekonomi vid Uppsala universitet och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Hon har en masterexamen i nationalekonomi från Uppsala universitet och har även studerat vid Georg-August-Universität Göttingen och Northwestern University. Några av de frågor hon försöker besvara i sin forskning är – Hur påverkar sociala kontakter ungdomars arbetsmarknadsinträde och framtida arbetsmarknadsutfall? – Vad är relativa vikten av olika typer av sociala nätverk för matchningen på arbetsmarknaden? – Hur varierar jobbsökandet genom sociala kontakter med konjunkturcykeln? Dagmar Müller kommer att anställas som ordinarie forskare vid IFN efter sin disputation.

Simon Ek och Magnus Henrekson, fotograferade av Karl Gabor.

Simon Ek, doktorand vid Uppsala universitet och IFN och Magnus Henrekson, professor och vd för IFN, har för sin studie "The Geography and Concentration of Authorship in the Top Five: Implications for European Economics" tilldelats pris för årets bästa artikel 2019 i *Scottish Journal of Political Economy*. Studien handlar om publiceringar av nationalekonomisk forskning i de internationellt sett mest prestigefyllda tidskrifterna, de så kallade topp 5-tidskrifterna. Publiceringar i dessa tillmäts särskilt stor betydelse inom nationalekonomin. Simon Ek och Magnus Henrekson studerar vilka som publicerar där, var de är verksamma och hur detta fokus påverkar den nationalekonomiska forskningen i Europa. Risken är att både mångfalden och relevansen i forskningsfrågorna blir lidande. Scottish Economic Society delar ut priset i samband med sin konferens 26–28 april.

5 februari | Mårten Blix och Fredrik Heyman medverkade vid lanseringen av Europaperspektiv, EU och teknologiskiftet.

Fredrik Heyman, IFN, Olle Jansson, UU, Björn Sandén, Chalmers och Cecilia Garne, moderator.

Det övergripande temat för boken *EU och teknologiskiftet*, är frågan om hur EU kan dra nytta av teknologiskiftet. Två av kapitlen är skrivna av IFN-forskare. Fredrik Heyman, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson har skrivit om digitaliseringens effekter på jobb- och produktivitetens dynamiken. *Europaperspektiv* är en tvärvetenskaplig publikation som årligen samlar svensk, aktuell EU-forskning inom ekonomi, juridik och statsvetenskap. Författarna ger även policyrekommendationer. Under lanseringsseminariet på Norra Latin i Stockholm, förklarade Fredrik Heyman att forskningen visar att digitaliseringen förväntas ha stora effekter på jobb- och produktivitetens dynamiken men att EU hittills har halkat efter USA. Det är väldigt stora skillnader på hur långt digitaliseringen kommit inom Europa. Hans policyrekommendationer till europeiska politiker handlade om mikroreformer:

– Man kan jämföra med de mikroreformer som gjordes i Sverige efter 90-talskrisen för att få ordning på ekonomin och vi kan se att de fungerade. Det behövs ett antal mikroreformer även nu, de skulle kunna underlätta för företagen att kunna utnyttja digitaliseringen för att bli mer produktiva och därigenom skapa nya jobb, sa Fredrik Heyman.

Cecilia Garne, Björn Lundqvist, SU, Pernilla Rendahl, GU och Mårten Blix, IFN.
Foto: Marianna Blix Grimaldi.

Mårten Blix och medförfattaren Emil Bustos har skrivit om digitaliseringens påverkan på beskattning. Enligt forskarna behövs ett nytt skattesystem när vi konsumerar och producerar varor och tjänster på ett helt nytt sätt. – Urholkade skattebaser är särskilt problematiskt för länder med omfattande välfärd och hög skatt på arbete, sa Mårten Blix. Till viss del kan skattesystemet kompensera för att digitaliseringen gör produktionsfaktorerna mer rörliga. – Risken är dock att åtgärderna förvärrar ekonomins funktionssätt och därmed försämrar tillväxten, avslutade han.

Presentationen på Norra Latin i Stockholm direktsändes av SVT Forum. Förutom några av författarna medverkade även Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman (S), Samuel Engblom, samhällspolitisk chef, TCO, Daniel Forslund (L), innovationslandstingsråd, Jessika Roswall (M), europapolitisk talesperson och Jon Simonsson, ordförande i Kommittén för teknologisk innovation och etik. Boken lanseras även med konferenser i Göteborg, Malmö, Helsingfors och Bryssel.

Per Skedinger på Medlingsinstitutets seminarium.

20 februari | Per Skedinger presenterade forskning om minimilöner hos Medlingsinstitutet. Per Skedinger var en av talarna när Medlingsinstitutet presenterade sin årsrapport *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019*. Han har under 2019 utrett frågan om kollektivavtalsbaserade minimilöner i de nordiska länderna på uppdrag av EU-kommissionen och dess program för sysselsättning och social innovation, EaSI. – Forskning från flera länder visar att det är de EU-länder som har kollektivavtalsbaserade minimilöner, snarare än lagstiftade sådana, som har lägst löneskillnader, sa han.

Nu finns *Ett ramverk för innovationspolitiken* av Pontus Braunerhjelm, Klas Eklund och Magnus Henrekson i ny uppdaterad upplaga. Tre av Sveriges främsta nationalekonomer varnar i denna bok för ett alltför snävt synsätt på innovationspolitik. Begreppet likställs med satsningar på forskning och utveckling för att få fram högteknologiska produkter. Men innovativa produkter och tjänster krävs i alla branscher och verksamheter och strukturer, hierarkier och produkter måste ständigt utmanas, anser författarna. Boken finns utgiven på Samhällsförlaget. Läs mer om den på www.ifn.se.

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev

Redaktör: Eva Malm Öhrström, eva.malmohrstrom@ifn.se; tfn 08-665 4525. Ansvarig utgivare: Magnus Henrekson.